

Posudek diplomové práce

Sloveso v neapolském dialektu ve srovnání se standardní italštinou,
kterou předložila **Bc. MONIKA ČERVENKOVÁ,**
FF UK, Ústav románských studií, ak.r. 2015/2016.

Monika Červenková předložila diplomovou práci, která tematicky nepatří k těm zcela tradičním. Studium italománských dialektů představuje v italianistickém programu bohužel jen velmi okrajovou záležitost. Přesto si regionální variety na území Itálie (od tzv. regionální italštiny přes italianizované dialekty až po striktně lokální nářečí) zasluhují pozornost nejen proto, že jsou integrální součástí italské jazykové situace, ale zejména proto, že často vykazují mnoho lingvisticky zajímavých rysů. To je bezpochyby i případ neapolštiny, dialektu s významnou literární tradicí, který si pro svou práci diplomantka vybrala. Rozhodla se porovnat sloveso v neapolštině se slovesem ve standardní italštině. Tento cíl byl v předložené práci jednoznačně naplněn. Avšak v konkrétním zpracování jednotlivých aspektů lze vidět určité nedostatky, ke kterým se vzápětí vyjádřím.

Nejprve však stručné shrnutí základních informací. Text diplomové práce je rozdělen do osmi kapitol. Po stručném úvodu následuje kapitola „Uvedení do problematiky“, kde je podána definice dialektu vs. standardního jazyka, stručná charakteristika dialektů Itálie s postupným omezením na středojižní dialekty a dialekt neapolský, v závěru je pak představeno hlavní téma práce, totiž sloveso a jeho kategorie. Po třetí kapitole, kde jsou shrnuty základní vlastnosti neapolského slovesa (je tím míněno rozdělení do flexivních tříd – konjugací), následují kapitoly postupně věnované indikativu (prézens, imperfektum, *passato prossimo* atd.), kondicionálu, konjunktivu, imperativu a nefinitním slovesným tvarům (v práci jsou nepřesně označené jako „neosobní“). Každé modotemporální paradigma v neapolštině je v rámci dané podkapitoly srovnáno vždy se standardní italštinou a shody či rozdíly jsou komentovány a vysvětlovány.

Práce je opřena o základní – zcela mimořádnou – gramatiku neapolštiny, která vyšla v r. 2009 (Ledgeway, A. *Grammatica diacronica del napoletano*. Tübingen: Niemeyer). Diplomantka však nepracuje jen s příklady obsaženými v této gramatice, ale nabízí i některé vlastní příklady, excerpované z divadelních her či písní (De Filippo, Pino Daniele aj.). Ty také doprovází svým překladem do italštiny.

Jak už jsem naznačil, považuji tuto práci sice za velmi záslužnou – v tom, že pojednává o velmi zajímavém, byť okrajovém tématu –, ale zároveň v ní spatřuji určité nedostatky. Ty jsou především terminologického a formulačního rázu: v práci figuruje celá řada nestandardních termínů popisujících jevy, s nimiž by měla diplomantka naopak operovat zcela bezpečně. Kromě toho mám i pár ryze formálních výhrad. Všechny je zde nyní uvedu; věřím, že mnohé bude diplomantka schopna u obhajoby bez potíží vysvětlit.

1) Některé formulace jsou buď zcela triviální, nebo poněkud nesrozumitelné. Např. hned na s. 12-13 čteme: „*Fakt, že jazyk má být neměnný, úzce souvisí s faktem, že je takový jazyk kodifikován a nemělo by tedy existovat mnoho prostoru k polemikám.*“ Podobně v závěru na s. 81 figuruje odstavec, který jako závěr celé práce působí opravdu překvapivě (ne-li přímo komicky): „*Vzhledem k tomu, že se oba jazyky vyskytují na území jednoho státu, by se mohlo zdát, že mají opravdu hodně odlišností, na druhou stranu je vidět, že se oba jazyky vyvinuly z latiny, a pokud věc budeme posuzovat obecně, systém je velmi podobný.*“ V závěru by přece měla být celá řada velmi konkrétních strukturních jevů, ve kterých se oba jazyky shodují i liší (metafonie, morfologie kondicionálu, kde nacházíme smíšená paradigmata „poskládaná“ z různých etymologických kategorií, jako je např. konjunktiv imperfekta atd.) – to vše je v práci více či méně prezentováno. Nechápu tedy, jak můžeme pak v závěru číst takové absurdní teze.

2) Pár poznámek k terminologii. Občas mám dojem – a je mi velmi líto, že to takto musím napsat –, že základní kurzy bakalářského i magisterského studia na diplomantce nezanechaly žádnou stopu. Vždyť základní terminologie z fonetiky, morfologie, syntaxe a z historické mluvnice je východiskem pro jakoukoli kvalifikační práci. Tak např. na s. 14 stručné résumé toho, jak probíhala kodifikace literární italštiny; na s. 15 „bezpřízvukné“ samohlásky; na s. 17 je obecný a nadřazený pojem „fortizace“ spojen s tradičním italským *rafforzamento/raddoppiamento fonosintattico*, které není přímo zmíněno; na s. 18 vůbec nerozumím formulaci týkající se významu *eccu(m) + ipsum* („je co do vzdálenosti mezi dvěma již zmíněnými zájmeny“ – to přece nedává smysl!).

3) Terminologické potíže pak mj. komplikují i složitější jevy, které samozřejmě není jednoduché výstižně a jednoznačně popsat. Přesto určité formulace nemohou být přijatelné. Např. na s. 22 aspekt-vid. Mezi it. *aspetto* a českým *videm* je zásadní rozdíl. Dále pak na s. 24 a 73 – co jsou finitní slovesa? Na s. 27 je řeč o synkretismu – „fenomén, při kterém mají různé morfologické tvary stejnou podobu“ – to je opravdu nepochopitelné! Dva *různé* tvary mají *stejnou* podobu? Dále pak na s. 28 – co je „1. sloupec časování“? Na s. 44 – *essere* je modální sloveso? Na s. 62 – co je „*zmatení koncovek*“?

4) Vedle těchto evidentních – a pro mě překvapivých – nepřesností však práce obsahuje i diskuse složitějších jevů, u kterých měla diplomantka setrvat o něco déle a věnovat se jim daleko podrobněji. Na s. 38 je paradigma slovesa *ì* (< lat. *ire*). Diplomantka si zcela správně všímá stejné distribuce alomorfií, ale nezmiňuje fakt, že v italštině je paradigma slovesa *andare* složeno z etymologickýchází, které nejsou stejné jako v neapolštině (zde je 1. a 2. os. pl. realizována tvary pocházejícími právě z *ire*, zatímco v italštině je to *ambulare*). Dále je na s. 44-45 (předtím na s. 43) zmíněna selekce pomocného slovesa, ale žádná další diskuse – jen prostá parafráze toho, co najdeme u Ledgewaye. Jelikož jde o komplikovanou otázku, měla jí být věnována daleko větší pozornost. Byl bych rád, kdyby určité shrnutí situace u obhajoby zaznělo (tj. otázka postupné generalizace jednoho jediného pomocného slovesa; otázka splynutí *essere/avere* v imperfektu a možný vliv *trapassata prossima* na celkové sjednocení „auxiliérů“) – zkrátka pasáže na s. 43 a 45-46 vyžadují určité vyjasnění (v práci např. není nijak doložen ústup zmiňované „inakuzativní“ syntaxe – mám obavu, že zde diplomantka jen převzala jeden ze složitějších odstavců Ledgewayovy gramatiky).

5) Charakteristika středojižních dialektů (na s. 14-20) je chaotická – jsou tu pomíchány aspekty fonetické, morfologické, syntaktické. Naprosto zásadní pojem *metafonie* tu není vysvětlen příliš dobře – je uveden ve spojení s diftongizací, ale obvykle je diftongizace pojímána jako něco, co je metafontií teprve spuštěno. Takže je nutné začít nejprve s tím, co je metafonie, jak funguje dnes, jak fungovala kdysi a jak se toto diachronní působení postupně *morfologizovalo*. Podobně pak přechod na užší charakteristiku neapolštiny je docela prudký: hned je řeč o zachování neutra, pak o stejné výslovnosti některých dvojic slov (lišících se právě nějakým morfosyntaktickým rysem) a nakonec o postavení přivlastňovacích zájmen.

Diplomová práce Moniky Červenkové je do určité míry nezdařilým pokusem postihnout nesmírně zajímavé jevy. Uznávám, že takový nezdár je do jisté míry způsoben právě složitostí těchto aspektů; právě proto by však měl být diplomant dostatečně připraven. Obecným nedostatkem této práce je tedy určitá nepřipravenost spojená s povrchním přístupem ke zkoumané látce. Cíle práce byly přesto naplněny (srovnání všech slovesných kategorií mezi neapolštinou a italštinou tu vskutku nalezneme), ale fatálně chybí bezpečné, precizní a bezchybné terminologické i interpretační „instrumentárium“, jímž je takové srovnání uskutečněno. Proto práci k obhajobě doporučuji, ale navrhuji ji hodnotit pouze jako **dobrou**.

V Praze dne 7. června 2016

.....
doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.
vedoucí diplomové práce